

cuntur, parvum subicere libellum non incongruum A operam impendas, illarum maxime litterarum in duxi; tuamque dilectionem sedulus exoro ut lectioni quibus nos vitam habere credimus sempiternam.

DE SCHEMATIS ET TROPIS SACRÆ SCRIPTURÆ LIBER.

PARS PRIMA. — DE SCHEMATIS.

Solet aliquoties in Scripturis ordo verborum, causa decoris, aliter quam vulgaris via dicendi habet, figuratus inveniri. Quod grammatici¹ Græce schema vocant, nos habitum, vel formam, vel figuram recte nominamus, quia per hoc quodammodo vestitur et ornatur oratio. Solet iterum tropica locutio reperiri, quæ sit translata dictione a propria significatione ad non propriam similitudinem, necessitatis aut ornatus gratia. Et quidem gloriantur Græci talium se figurarum vel troporum fuisse repertores.

Sed ut cognoscas (dilectissime fili), cognoscant item omnes, qui hæc legere voluerint, quod sancta Scriptura cæteris omnibus scripturis non solum auctoritate, quia divina est, vel utilitate, quia ad vitam ducit æternam, sed et antiquitate, et ipsa præeminet positione dicendi, ideo placuit mihi, collectis de ipsa exemplis, ostendere quia nihil hujusmodi schematum, sive troporum valent prætere² ullis sæculis eloquentiæ magistri, quod non³ illa præcesserit⁴.

Sunt autem multæ species schematum et troporum: tamen præcipua aliquot schemata et tropos selectiores Scriptura habet, tanquam excerptos ex istis qui sunt grammaticis familiares, quorum primus tropus, metaphora, est omnium generalissimus; nam cæteri omnes, hujus speciei videntur esse: Metaphora, catachresis, metalepsis, metonymia, antonomasia, characterismos, exoche, epitheton, synecdoche, onomatopœia, periphrasis, hyperbaton, hystero-logia, hysteron-proteron, anastrophe, parenthesis, synchysis, tmesis, diacope, hyperbole, allegoria, ironia, anti-phrasis, ænigma, charientismos, parœmia, sarcasmos, asteismos, mycterismos, homœosis, homœologiã, soresmos, icon, icasmos, catatyposis, hypotyposis, metastasis, enargia non energia, parabola, antapodosis, paradigma.

Hucusque habes nomenclaturam troporum grammaticorum, nunc vero schematum: Prolepsis, zeugma, protozeugma, mesozeugma, hypozeugma, hysterozeugma, synezeugmenon, enexærumenon, hypozeuxis, syllepsis, asyntheton vel asyndeton, dialyton, polysyntheton, anadiplosis, anaphora, epanalepsis, epizeuxis, epimone, paronomasia, prosonomasia, schesis onomatôn, paromœon,

homœoteleuton, homœoptoton, polyptoton, metabole, hyrmos, diasyrmos, climax.

Grammatici tamen alia habent figurarum generalis tali ordine: primo, orationis vitia, barbarismum, scilicet, et solœcismum. Secundo, obscurum, et inordinatum. Tertio, deinde, metaplasmum. Postremo, schēmata et tropos.

Obscuræ orationis species sunt: Acyrologia, pleonasmos, perissologia, amphibologia, tautologia, batologia, macrologia, eclipsis, aposiopesis, ænigma.

Inordinatæ orationis species sunt: Tapinosis, æschrologia, cacozelia, cacosyntheton, cacophaton.

Metaplasmi vero species hæc sunt: Metaplasmus, prosthesis, epenthesis, anadiplosis, epectasis, paragoge, aphæresis, syncope, apocope, ectasis, systole, diæresis, synæresis, eclipsis, synalœpha, antithesis, metathesis, parallage.

His autem enumeratis, accipe eminentiora decem et septem schemata divinæ Scripturæ. Prolepsis, præoccupatio; zeugma, conjunctio; hypozeuxis, sub-junctio; syllepsis, conceptio; anadiplosis, replicatio; anaphora, relatio; epanaphora, subrelatio; epanalepsis, repetitio; epizeuxis, congeminatio; paronomasia, denominatio; schesis onomatôn, affectio; paromœon, similitudo; homœoteleuton, similis terminatio; homœoptoton, ex similibus casibus; polyptoton, ex pluribus casibus; hyrmos, convenientia; polysyndeton, abundans conjunctionibus; dialyton, aut asyntheton, seu asyndeton, dissolutio.

Prolepsis, præoccupatio, sive præsumptio, dicitur. Figura est quando ea quæ sequi debent anteponuntur, quemadmodum habetur in psalmo LXXXVI: *Fundamenta ejus in montibus sanctis, diligit Dominus portas Sion.* Ante posuit *ejus*, et postea *cujus*, id est, *Domini*. Item psalmo XVI: *Diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem, pro dividunt, et mittent.* Item Ezechiel I, nihil anteponens, ita incipit: *Factum est in tricesimo anno, etc.* Sermonem conjunctionis posuit, nihil aliud ante cui hoc subjungeretur, præponens.

Zeugma conjunctio dicitur, figura quando multa pendentia, aut uno verbo, aut una sententia, concluduntur. Uno verbo, ut Apostolus ait ad Ephesios, IV:

VARIANTES LECTIONES.

¹ Paris., Græci.

² Pro ullis sæculis Paris. habet *sæcularis*.

³ Paris., in illa.

⁴ Hic abrupte terminatur Ms. Paris., — nec de Schematis et figuris ullum alibi codicem invenire potui. GILLS.

Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis. Sententia autem, quemadmodum Psalmista in psalmo XIV præponens: *Qui ingreditur sine macula, et operatur justitiam; qui loquitur veritatem in corde suo; qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit,* etc. Ad ultimum ita concludit: *Qui facit hæc, non commovebitur in æternum.*

Hypozeuxis est figura superiori contraria, ubi singula verba, vel sententiæ, singulis quibusque clausulis junguntur. Tale est et illud; in verbo, ut Psalmo CXLIV: *Virtutem terribilium tuorum dicent, et magnitudinem tuam narabunt; memoriam abundantiae suavitatis tuæ eructabunt, et in justitia tua exsultabunt.* Item (I Cor. XIII): *Sive prophetiæ (inquit) evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur.* Sententiæ, quemadmodum habetur psalmo XXVI: *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum; si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.*

Syllepsis est cum casus discrepantes in unam significationem congregamus, veluti habetur in psalmo LXXVII: *Attendite, populus meus, legem meam.* Item psalmo CXLIX: *Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Quod enim ait, *ad faciendam*, numeri singularis est, quod addidit, *Increpationes*, pluralis est.

Fit etiam syllepsis in sensu, id est, ubi pro multis unus, vel pro uno multi ponuntur. Pro multis unus, ut psalmo septuagesimo septimo: *Immisit in eis muscam caninam, et comedit eos rana, et exterminavit eos: cum non solum unam ad exterminandos Ægyptios muscam vel ranam, sed innumeras immitteret.*

Item pro uno multi, quemadmodum habetur psalmo II: *Astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum; reges enim pro Herode, principes pro Pilato positos, apostoli intellexerunt, quemadmodum continetur in Actibus Apostolorum quarto capite.*

Anadiplosis est congeminatione dictionis, quæ in ultima parte præcedentis versus, et prima sequentis iteratur, veluti habetur in psalmo CXXI: *Stantes erant pedes nostri in atriiis tuis, Jerusalem, Jerusalem quæ ædificatur ut civitas.* Item apud Jeremiam, capite secundo: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.*

Anaphora est relatio, cum eadem dictio bis sæpiusque per principia versuum repetitur, quemadmodum habetur psalmo XXVI: *Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? Dominus defensor vitæ meæ, a quo trepidabo? Et infra: Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prælium, in hoc ego sperabo.*

Fit etiam anaphora ut eodem versu, per principia sensuum, quemadmodum psalmo XVIII. *Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia, vox Domini confringentis cedros.* Quæ figura in Psalmis usitata est.

Hanc quidam epanaphoram vocant.

Epanalepsis est sermonis in principio versus positi in ejusdem fine repetitio, quemadmodum Apostolus

ad Philippenses, qua to capite: *Gaudete in Domino semper, iterum dico, gaudete.* Item psalmo LXXXII: *Deus, quis similis erit tibi? ne taceas, neque compe-scaris, Deus.*

Epizeuxis est ejusdem verbi in eodem versu sine aliqua dilatione congeminatione, quemadmodum habetur apud Isaiam, cap. XL: *Consolamini, consolamini, populus meus, dicit Dominus vester.* Et iterum apud eundem, LI: *Elevare, elevare, consurge, Jerusalem.* Et adhuc apud eundem, cap. XXXVIII: *Vivens, vivens, ipse confitebitur tibi.* Item psalmista simile quiddam habet psalmo XVIII: *Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam.*

Alibi repetitio ejusdem sermonis pallilogiæ obtinet nomen.

Paronomasia denominatio dicitur, quoties dictio pene similis ponitur in significatione diversa, mutata videlicet littera, vel syllaba, ut in psalmo XXI, juxta Hebraicam veritatem: *In te confisi sunt, et non sunt confusi.* Et, Philipp. III: *Videte malos operarios, videte concisionem; nos autem sumus circumcisio, qui spiritu Deo servimus.* Quam Isaias propheta cap. V, figuram elegantissime in sua lingua confecit, ubi ait: *Exspectavi ut faceret judicium et ecce iniquitas; et justitiam, et ecce clamor.* Hebraice enim *judicium* לְבוֹשָׁה dicitur, *iniquitas* צַדִּיקָה, *justitia* צַדִּיקָה, *clamor* צַעֲקָה, appellatur. Pu'chre itaque una vel addita vel mutata littera, sic verborum similitudinem temperavit, ut pro dictione לְבוֹשָׁה diceret בּוֹשָׁה, et pro צַדִּיקָה poneret צַעֲקָה.

Schesis onomaton, id est, multitudo nominum conjunctorum diverso sono unam rem significantium, ut Isaiæ cap. I: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis!* Item psalmo CV: *Peccavimus cum patribus nostris, injuste egimus, iniquitatem fecimus.*

Paromœn est cum ab eisdem litteris diversa verba sumuntur. Quæ nimirum figura, quod ad positionem litterarum pertinet, melius in ea lingua qua scripta est editaque requiretur. Habemus tamen et in nostra translatione, unde demus exemplum; dictum est enim in psalmo CXVII: *Benediximus vobis de domo Domini, Deus Dominus et illuxit nobis.* Et in psalmo XVII: *Ita illius secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, et obturantis aures suas.*

Hœmœoteleuton similis terminatio dicitur, figura quoties media et postrema versus sive sententiæ simili syllaba finiuntur, ut, Eccli. VI: *Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias.* Et iterum cap. VII: *Melius est a sapiente corripiri, quam stultorum adulatione decipi.* Hac figura poetæ et oratores sæpe utuntur. Poetæ hoc modo:

Pervia divisi patuerunt cœrula ponti.

Oratores vero ita: *Beatus Job, Deo soli sibi que cognitus in tranquillitate, ad majorem notitiam perdu-cendus, tactus est verbere, ut odorem suavum vinum tanto latius spargeret, quantum more aromatum mel us ex incensione fragraret.* Quo schemate, ipse qui hoc dixit, beatus papa Gregorius, sæpissime usus

fuisse reperitur. Et hujusmodi orationes esse reor, quas Hieronymus concinnas rhetorum declamationes appellat.

Homæoptoton, cum in similes sonos exeunt dicta plurima, quemadmodum habetur psalmo xcvi: *Cantate, exsultate, et psallite*. Et Ezechielis decimo octavo: *Quod si genuerit filium latronem, effundentem sanguinem, et paulo post: In montibus comedentem, et uxorem proximi sui polluentem, egenum et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, et ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem, ad usuram dantem, et amplius accipientem, nunquid vita vivet?*

Polyptoton est cum diversis casibus variatur oratio, ut, Rom. xi: *Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia, ipsi honor et gloria, in sæcula sæculorum*. Item psalmo lxxvii: *Nive dealbabuntur in Selson, mons Dei. Mons coagulatus, mons pinguis; ut quid suspicamini montes coagulatos? Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo.*

A *Hirmos* convenientia dicitur, quando series orationis tenorem suum usque ad ultimum servat, nulla videlicet alia vel causa, vel persona mutata, ut psalmo lxi: *Deus, in nomine tuo salvum me fac, et cætera, usque dum ait: Non proposuerunt Deum ante conspectum suum*. Orat enim propheta, ut auxilio Domini salvatoris ab hostium insecutione liberetur.

Polysyndeton est oratio multis nexa conjunctionibus, ut psalmo xl: *Dominus conservet eum, et vivificet eum, et beatum faciat eum, et emundet in terra animam ejus, et non tradat eum in manus inimicorum ejus*.

Dialyton vel *Asyndeton* est figura superiori contraria, carens conjunctionibus, ut psalmo lxxv: *Jubilate Deo, omnis terra, psalmum dicite nomini ejus. Date gloriam laudi ejus. Dicite Deo: Quam terribilia sunt opera tua, Domine*.

Sic autem habentur septemdecim schemata divinæ Scripturæ.

PARS SECUNDA. — DE TROPIS.

Tropus est dictio translata a propria significatione ad non propriam similitudinem, ornatus necessitatis ve causa. Sunt autem *τρόποι*, qui Latine *modi* vel *mores* interpretari possunt, numero tredecim, videlicet: 1. metaphora; 2. katachresis; 3. metalepsis, 4. metonymia; 5. antonomasia; 6. epitheton; 7. synecdoche; 8. onomatopœia; 9. periphrasis; 10. hyperbaton (species sunt quinque: *Hysterologia, anastrophe, parenthesis, tmesis, synchysis*); 11. hyperbole; 12. allegoria (species sunt septem: *Einoneia, antiphrasis, ænigma, charientismos, parœmia, sarkasmos, asteismos*); 13. homœosis (species sunt tres: *Eikon, parabole, paradeigma*).

1. De metaphora.

Metaphora est rerum verborumque translatio. Hæc fit modis quatuor: 1° ab animali ad animal: 2° ab inanimati ad inanimal: 3° ab animali ad inanimal: 4° ab inanimati ad animal. Ergo:

1° Ab animali ad animal ita fit, ut psalmo ii: *Quare fremuerunt gentes? Et: Dominus qui eripuit me de ore leonis, et de manu ursi*. Item psalmo cxxxviii: *Si sumpsero pennas meas ante lucem*. Nam et homines et bestię et volucres animam habent.

2° Ab inanimati ad inanimal, ut Zacharię undecimo: *Aperi, Libane, portas tuas*. Item psalmo viii: *Qui perambulāt semitas maris*. Translatio est enim a civitate ad montem, et a terra ad mare, quorum nullum animam habet.

3° Ab animali ad inanimal, ut, Amos i: *Exsiccatus est vertex Carmeli*. Homines enim, non montes, verticem habent.

4° Ab inanimati ad animal, ut, Ezech. xi: *Auferam*

a vobis cor lapideum. Non enim lapis, sed populus animam habet.

Hic autem tropus et ad Deum fit multifarie. A volucris, ut: *Sub umbra alarum tuarum protege me*. A feris, ut: *Dominus de Sion rugiet*. A membris humanis, ut psalmo xvi: *Quis mensus est pugillo aquas, et cælos palmo ponderavit?* Ab homine interiore, ut, Isai. xl: *Inveni David filium Jesse, virum secundum cor meum*. A motibus mentis humanæ, ut psalmo ii: *Tunc loquetur ad eos in ira sua*. Et, Genes. vi: *Pœnitent me hominem fecisse*. Et, Zachar. viii: *Zelatus sum Sion zelo magno*. Et innumera hujusmodi. A rebus insensibilibus, ut, Amos ii: *Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum jeno*. Qui videlicet tropus et in communi locutione usitatissimus est, cum dicimus *fluctuare segetes, gemmare vites, floridam juventutem, et lacteam canitiem*.

2. De katachresi.

D Katachresis est abusio nominis aut verbi, ad significandam rem quæ propria appellatione deficit. Hæc autem a metaphora differt, quod illa vocabulum habenti largitur, hæc, quia non habet proprium, alieno utitur, ut parricidam dicimus qui occiderit fratrem, et piscinam quæ pisces non habet. Hæc enim nisi extrinsecus sumerent suum vocabulum, non haberent. Huic simile est illud: *Pone vectes in quatuor angulis mensæ per singulos pedes, et sextum sagum in fronte tecti duplicis, et ibi confringit cornua arcuum*. Et, II Paral. iv: *Labium illius erat quasi labium calicis, et repandi lili*. Pedes quippe et frons et cornu et labium, hominum tantum sunt, et animantium, non etiam rerum insensibilium. Quæ nomina, si Scriptura præfatis rebus non imposuisset, quod proprium his

¹ Hic et infra a Beda vel librariis erratum est: verba enim *Quis mensus est, etc.*, sunt Isaïæ, cap. xi, sequentia vero, *Inveni David, etc.*, leguntur in Act. apost., cap. xiii.

diceret, non haberet. Ad hunc tropum pertinet quod scriptum est, Joan. v: *Est autem Hierosolymis probatica piscina*; a piscibus enim nomen accepit aqua, quæ nequaquam propter pisces, sed ad lavandas (ut ferunt) hostias, collecta est, unde Probaticæ cognomen sortita est.

3. De metalepsi.

Metalepsis est dictio gradatim pergens ad id quod ostendit, et ab eo quod procedit id quod sequitur insinuans, quemadmodum habetur apud Psalmistam: *Labores fructuum tuorum manducabis*. Labores enim posuit pro his quæ laborando acquiruntur bonis. Necnon et illud psa'mi ciii: *Draco iste quem formasti ad illudendum ei*: per draconem diabolus, per diabolus bonus angelus intelligendus est, qualis a Deo formatus est.

4. De metonymia.

Μετωνυμία est quædam veluti transnominatio, ab alia significatione ad aliam proximitatem translata. Hujus sunt multæ species. Per id quod continet id quod continetur ostendit, per id quod continetur id quod continet, per inventorem id quod inventum est, per inventum inventorem, per efficientem id quod efficitur, per id quod efficitur efficientem. Per id quod continet id quod continetur, ut, Genes. xxiv: *Effundens hydriam in canalibus*; aut contra, *Accipe litteras tuas*; neque enim hydria effundebatur, sed quod in ea continebatur; nec litteræ in manus, sed charta quæ litteras continet assumitur. Et iterum: *Dimitte eam, et vadat, et aspicietis*. Non enim arca, sed plaustrum quo continebatur aqua, vel boves qui ducebant plaustrum, ire poterant. Hæc et per efficientem id quod fit, et, e contra, per hoc quod fit efficientem designat.

5. De antonomasia

Αντωνομασία est significatio vice nominis posita: ex accidentibus, videlicet, propriam significat personam; quæ tribus fit modis: ab animo, a corpore, extrinsecus. Ab animo, ut, Isai. xi: *Nunquid non tu percussisti superbum?* A corpore, ut, I Reg. xvii: *Vir spurius altitudinis sex cubitorum et palmo*. Ab elatione enim animi diabolus hic intelligitur superbus. A quantitate corporis, Goliath gigas significatur. Extrinsecus quæ sumuntur in plures species dividuntur. Descendunt enim a genere, ut: *Nunquid omnibus vobis dabit filius Isai agrum?* A loco, ut: *Auctorem seditionis sectæ Nazaræorum*. Ab actu, Matth. xxvi: *Qui autem tradidit eum, dedit eis signum dicens*. Ab eventu, ut, Joan. xix: *Discipulus ille quem diligebat Jesus*. Per hunc tropum aliquoties et Dominus ipse demonstratur: a genere, ut, Matth. xxi: *Osanna filio David*; a loco, ut: *Qui sedes super cherubin apparet*; ab actu, quemadmodum habetur Job vii: *Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum!*

6. De epitheto.

Ἐπιθετον est præposita dictio pronomini. Nam antonomasia vicem nominis sustinet, ei i heton nunquam est sine nomine, ut, Eccli. xlv: *Dilectus Deo et karissimus Moses*. Et: *Misericors et miserator Dominus*.

A Et: *Justum Loth oppressum*. Fit etiam epitheton modis tribus: ab animo, a corpore, extrinsecus. His duobus tropis aut vituperamus aliquem, vel ostendimus, vel ornamus.

7. De synecdoche.

Συνεκδοχή est significatio pleni intellectus capax, cum plus minusve pronuntiat; aut enim a parte totum ostendit, ut Joan. i: *Verbum caro factum est*. Et, Act. xxvii: *Eramus vero in nave, unversæ animæ ducentæ septuaginta sex*. Aut contra, ut, Joan. xix: *Ergo propter Parasceven Judæorum, quia juxta erat monumentum ubi posuerunt Jesum*.

8. De onomatopœia.

Ὀνοματοποιία est nomen de sono factum, ut, I Cor. xiii: *Cymbalum tinniens*. Et, Isai. lvi: *Quasi tuba exalta vocem tuam*. Et, Jerem. iv: *Canite tuba*. Et: *Nunquid circumdabis collum equi hinnitum?* Et, Isai. lvi: *Rugitus leonis*. Et, Job iv: *Vox leonæ*. Et, Isai. lvi: *Canes muti non valentes latrare*.

Ad hunc tropum pertinere quidam existimant sibilos serpentium, porcorum stridores, cæterorumque vocem confusam animantium, quæ et ipsa in Scripturis sanctis sæpius indita reperitur.

9. De periphrasi.

Περιφρασις est circumlocutio, quæ fit aut ut breviter splendide describat et producat, aut fœditatem circuitu evitet. Splendide producta veritas, ut, II Cor. v: *Scimus quoniam si terrestri domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem habeamus ex Deo, domum non manu factam, æternam in cælis*. Fœditatem circuitu evitans, ut, Rom. i: *Nam semina eorum immutaverunt naturalem usum, in eum usum, qui est contra naturam; similiter autem et masculi, relicto naturali usu, et cætera*.

10. De hyperbato.

Ἵπέρβητον est transcensio quædam, verborum ordinem turbans. Hujus species sunt quinque, videlicet: Hysterologia, anastrophe, parenthesis, tmesis, synchysis.

De hystorologia. Hystorologia, ὑστερολογία vel ὕστερον πρότερον, est sententia cum ordo verbis mutatur, ut, psalmo xxiii: *Hic accipiet benedictionem a Domino, et misericordiam a Deo salutari suo*; prius enim Dominus miserando justificare solet impium, et sic postea benedicendo coronat justum.

De anastrophe. Anastrophe est verborum tantum præposterus ordo, quemadmodum habetur Job v: *Quam ob rem ego deprecabor Dominum, pro ob quam rem*.

De parenthesis. Parenthesis autem est interposita ratiocinatio divisæ sententiæ. Quemadmodum est et illud Apostoli, Galat. ii: *Qui enim operatus est Petrus (in apostolatu circumcisionis) operatus est et mihi inter gentes. Et cum cognovissent gratiam (quæ mihi data est) Jacobus et Cephas et Joannes, dextras dederunt mihi et Barnabæ societatis*.

De tmesi. Tmesis est simplicis verbi sectio, aut unius compositi, una dictione vel pluribus interjectis. Hæc species licet in sacra Scriptura facile [F. non fa-

cile] inveniatur, tamen habetur in Christiano poeta, *A te sonitus solii volantis. Et, Thren. iv : Denigrata est ut est ;*

Hiero quem genuit Solymis Davidica proles.

Hoc est Jerusalem.

De synchysi. Synchysis est hyperbaton ex omni parte confusum. Psalmō LXVII : *Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ, et posteriora dorsi ejus in specie auri.* Prius enim hic, ut Augustinus ait, quærendus est ordo verborum, quomodo finiatur sententia, quæ utique pendet, et dicitur *Si dormiatis*; deinde incertum est utrum hæ pennæ, an, o vos pennæ, ut ad ipsas pennas loqui videatur; utrum ergo verbis quæ præcesserunt finiatur ista sententia, ut sit ordo : *Dominus dabit verbum evangelizantibus virtute multa, si dormiatis inter medios cleros, o vos pennæ columbæ deargentatæ, an* B *his quæ sequuntur, ut ordo sit : Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ nive dealbabitur in Selmon, id est, ipsæ pennæ dealbabitur, si dormiatis inter medios cleros, ut illis hoc dicere intelligatur qui speciei domus tanquam spolia dividuntur, id est : Si dormiatis inter medios cleros, o vos qui dividimini speciei domus per manifestationem spiritus ad utilitatem (ut alii quidem detur per spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alii fides, alii genera linguarum, in eodem spiritu, etc.); si ergo vos dormiatis inter medios cleros, tunc pennæ columbæ deargentatæ, nive dealbabitur in Selmon.* Potest et sic intelligi : *Si vos pennæ columbæ deargentatæ dormiatis inter medios cleros, nive dealbabitur in Selmon, ut sub-* C *telligantur homines, qui per gratiam remissionem accipiunt peccatorum. Unde etiam de ipsa Ecclesia dicitur, Cant. viii : Quæ est ista quæ ascendit dealbata? Promissio quippe Dei tenetur per prophetam Isaiam, cap. i, dicentem : Si fuerint peccata vestra tanquam phœniceum, sicut nivem dealbabo.* Potest et sic intelligi, ut in eo quod dictum est, *Pennæ columbæ deargentatæ, subaudiatur eritis, ut iste sit sensus : Vos qui tanquam spolia speciei domus dividimini, si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ eritis, id est, in altiora elevabimini, compagini, tamen Ecclesiæ coherentes.* Nullam quippe aliam melius hic intelligi puto columbam deargentam quam illam de qua dictum est, Cant. vi : *Una est columba mea.* Deargentata est autem, quia divinis eloquiis est D *erudita : Eloquia namque Domini, alio loco, eloquia casta dicuntur; psalmo xi : Argentum igne examinatum, terra purgatum septuplum.* Magnum itaque est bonum dormire inter medios cleros, quos nonnulli duo Testamenta esse voluerunt, ut dormire sit inter duos medios cleros, in eorum Testamentorum auctoritate requiescere, id est, utriusque Testamenti testimoniis acquiescere, ut quando aliquis ex his profertur et probatur, omnis intentio pacifica quiete finiatur.

11. De hyperbole.

Hyperbole est dicitio fidem excedens, augendi minuendive causa. Augendi, ut, II Reg. i : *Aquilis cæli velo iores, leonibus fortiores.* Minuendi, ut : *Terrebit*

te sonitus solii volantis. Et, Thren. iv : Denigrata est super carbonem facies eorum.

12. De allegoria.

Allegoria est tropus quo aliud significatur quam dicitur, ut, Joan. iv : *Levate oculos vestros, et videte regiones, quia albæ sunt jam ad messem.* Hoc est, intelligite, quia populi sunt jam parati ad credendum. Hujus species multæ sunt, ex quibus eminent septem: Eironeia, antiphrasis, ænigma, charientismos, parœmia, sarkasmos, asteismos.

De eironeia. Eironeia est tropus per contrarium quod conatur ostendens, ut : *Clamate voce majore, Deus est enim Bâal, et forsitan loquitur, aut in diversorio est, aut in itinere, aut dormit, ut excitetur.* Hanc enim nisi gravitas pronuntiationis adjuverit, confiteri videbitur quod negare contendit.

De antiphrasi. Antiphrasis est unius verbi ironia, ut, Matth. xxvi : *Amice, ad quid venisti?* Inter ironiam et antiphrasin hoc distat, quod ironia pronuntiatione sola indicat quod inelligi vult. Antiphrasis vero, non voce pronuntiantis significat contrarium, sed suis tantum verbis, quorum est origo contraria.

De ænigmatate. Ænigma est obscura sententia per occultam similitudinem rerum, ut, psalmo LXVII : *Pennæ columbæ deargentatæ, et posteriora dorsi ejus in specie auri :* cum significet eloquia Scripturæ spiritualis divino lumine plena, sensum vero ejus interiorem majori cœlestis sapientiæ gratia relulgentem; vel certe vitam sanctæ Ecclesiæ præsentem virtutum pennis gaudentem, futuram autem, quæ in cælis est, æterna cum Domino claritate fruituram.

De charientismo. Charientismos est tropus quo dura dictu gratius proferuntur, ut, Genes. xxix : *Nonne pro Rachel servivi tibi? quare autem imposuisti mihi?* uno enim levissimo impositionis verbo injuriam quam patiebatur gravissimam temperantius loquens significavit.

De parœmia. Parœmia est accommodatum rebus temporibusque proverbium, ut, II Pet. ii : *Canis reversus ad vomitum suum, et, I Reg. x : Num et Saul inter prophetas?* Quorum unum, cum quemlibet post actam pœnitentiam ad vitia relabi dicimus, altero tunc utimur, cum indoctum quemque officium docendi assumere, vel aliud quid artis, quam non didicit, sibi usurpare viderimus. Illic tropus adeo late patet, ut liber Salomonis, quem nos, secundum Hebræos, Parabolas dicimus, apud Græcos ex eo nomen Parœmiorum, hoc est, Proverbiorum, acceperit.

De sarcasmo. Sarkasmus est plena odio hostilisque irrisio, ut, Matth. xxvii : *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credamus ei.*

De asteismo. Asteismus est tropus multiplex, numerosæque virtutis : nam ἄστεισμος putatur quidquid dictum simplicitate rustica caret, et satis facetâ urbanitate expoliturum est, ut : *Utinam abscindantur qui vos conturbant.* Notandum sane quod allegoria aliquando factis, aliquando verbis tantummodo sit

Factis quidem, ut scriptum est: *Quoniam Abraham duos filios habuit, unum de ancilla, et unum de libera, quæ sunt duo Testamenta*, ut Apostolus exponit. Verbis autem solummodo, ut, *Isai. xi: Egre- dietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet*, quo significatur de stirpe David per virginem Mariam Dominum Salvatorum fuisse nasciturum. Aliquando factis simul et verbis una eademque res allegorice significatur: factis quidem, ut *Genes. xxxvii: Vendiderunt Joseph Ismaelitis triginta argenteis*; verbis vero, ut, *Zachar. xi: Appenderunt mercedem meam triginta argenteis*. Item factis, ut, *I Reg. xvi: Erat autem David rufus, et pulcher aspectu, et unxit eum Samuel in medio fratrum suorum*; verbis, ut, *Cant. iv: Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus*, quod utrumque mystice significat, mediatorem Dei et hominum, decorum quidem sapientia et virtute, sed sui fuisse sanguinis effusione roseum, eundemque unctum a Deo Patre oleo lætitiæ, præ consortibus suis. Item allegoria verbi, sive operis, aliquando historicam rem, aliquando typicam, aliquando tropologicam, id est, moralem rationem, aliquando anagogen, hoc est, sensum ad superiora ducentem, figurate denuntiat. Per historiam namque historia figuratur, cum factura primorum sex sive septem dierum, totidem sæculi hujus comparatur ætatibus. Per verbum historia, dum hoc quod dicit Jacob patriarcha, *Genes. xlix: Catulus leonis Juda, ad prædam, fili mi, ascendisti*, et cætera, de regno ac victoriis David intelligitur. Per verbum, spiritualis de Christo, sive Ecclesia, sensus, cum idem sermo patriarchæ de dominica passione ac resurrectione fideliter accipitur. Item allegoria facta, tropologicam, hoc est, moralem perfectionem designat, ut, *Genes. xxxvii, tunica talaris et polymita quam Jacob patriarcha filio suo Joseph fecit, variarum virtutum gratiam, qua nos Deus Pater usque ad terminum vitæ nostræ semper indui præcepit et donat, insinuat. Allegoria verbi eandem morum perfectionem significat, ut: *Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes*, et cætera. Allegoria facti, anagogicum, hoc est, ad superiora ducentem sensum exprimit, ut: *Septimus ab Adam Enoch translatus est de mundo. Sabbatum futuræ beatitudinis, quæ post opera bona sæculi hujus, quæ sex ætatibus peragitur, electis in fine servatur, figurate præsignat. Allegoria verbi, eadem vitæ cælestis gaudia demonstrat, ut, *Matth. xxiv: Ubique fuerit corpus, illic congregabuntur et aquilæ, quia ubi mediator Dei et hominum est corpore, ibi nimirum et nunc sublevatæ ad cælos animæ, et, celebrata gloria resurrectionis, colligentur etiam corpora justorum. Nonnunquam in una eademque re, vel verbo, hi to-***

ria simul et mysticus de Christo vel Ecclesia sensus, et tropologia, et anagoge, figuraliter intimatur, ut: templum Domini, juxta historiam, domus quam ædificavit Salomon; juxta allegoriam, corpus dominicum, de quo ait, *Joan. ii: Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud*, sive Ecclesia ejus, cui dicitur: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos*; per tropologiam, quisque fidelium, quibus dicitur, *I Cor. i: An nescitis quia corpora vestra templum est Spiritus sancti, qui in vobis est?* per anagogen, superni gaudii mansiones, cui aspirabat qui ait: *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in sæculum sæculi laudabunt te*. Simili modo quod dicitur psalmo cxxvii. *Lauda, Jerusalem, Dominum, lauda Deum tuum, Sion: quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te*; de civibus terrenæ Jerusalem, de Ecclesia Christi, de anima quoque electa, de patria cælesti, juxta historiam, juxta allegoriam, juxta tropologiam, juxta anagogen, recte potest accipi. Juxta allegoriam de Ecclesia, diximus, sequentes exemplum doctissimi tractatoris Gregorii, qui in libris Moralibus, ea quæ de Christo sive Ecclesia per figuram dicta, sive facta interpretabantur, allegoriam proprie nuncupare solebat.

13. De homœosi.

Homœosis est minus notæ rei per similitudinem ejus quæ magis nota est demonstratio; hujus species sunt tres, eicon, parabole, paradeigma.

De eicon. Eicon est personarum inter se, vel eorum quæ personis accidunt, comparatio, ut, *Joan. i: Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a patre*; et, *Luc. xx: Neque nubent, neque ducent uxores, neque enim ultra mori poterunt, æquales enim angelis erunt.*

De parabole. Parabole est rerum genere dissimilium comparatio, ut, *Matth. xiii: Simile est regnum cælorum grano sinapis*; et, *Joan. iii: Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis.*

De paradeigmate. Paradeigma est præpositio, sive enarratio exempli exhortantis aut deterrentis. Exhortantis, ut, *Jac. v: Elias homo erat similis nobis, passibilis, et orationem oravit ut non plueret super terram, et non pluit annis tribus, et mensibus sex*; et, *Matth. vi: Respiciite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, et pater vester cælestis pascit illa*. Deterrentis, ut, *Matth. xxiv: Il'a hora qui fuerit in tecto, et vasa ejus in domo, non descendat tollere illa; et qui in agro, similiter non redeat retro. Memores estote vocis Loth.*

Et sic habentur tredecim generales tropi sacræ Scripturæ.